

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 OSLO

DERES REF. / YOUR REF:

VÅR REF. / OUR REF:

DATO: / DATE:

2015/1426 2 OLN

1. september 2015

Høringssvar på utkast til Demensplan 2020

Statens helsetilsyn viser til deres brev 18. juni der det inviteres til å gi høringsinnspill på utkast til Demensplan 2020 innen 1. september 2015. Det er i høringsbrevet presisert at det ønskes tilbakemelding på valg av strategiske hovedgrep og tiltak, der sentrale spørsmål er om tiltakene møter behovene til personer med demens og deres pårørende, og om det eventuelt er områder eller tiltak som mangler.

Det fremgår innledningsvis i planen at Demensplan 2020 utvider perspektivet fra helse- og omsorgstjenestene til å ha fokus på hele samfunnet, men at tiltakene i planen i hovedsak er avgrenset til de kommunal helse- og omsorgstjenestene.

Høringssvaret fra Statens helsetilsyn bygger på våre erfaringer fra behandling av tilsyns-/klagesaker der vi har vurdert om brukere/pasienter med demens har fått forsvarlige helse- og omsorgstjenester, og fra oppsummering av funn i planlagte tilsyn med helse- og omsorgstjenesten i kommuner (se for eksempel Rapport fra Helsetilsynet 1/2014).

Generelt om planen

Planen synes å fokusere aller mest på en tidlig fase i sykdomsutviklingen. Vi er enige i at dette er hensiktsmessig, da god oppfølging og målretta tiltak i tidlig fase vil kunne redusere risikoen for at det skjer svikt i tjenestetilbudet senere i pasientforløpet. Tidlig kontakt med tjenesteapparatet gir det beste grunnlaget for involvering og deltakelse og individuelt tilpassa tjenester.

Vi har valgt å kommentere på to av hovedstrategiene, "Diagnose til rett tid og tett oppfølging etter diagnose" og "Pasientforløp med systematisk oppfølging og tilpassede tjenestetilbud". Disse områdene omhandler i stor grad helse- og omsorgstjenesten i kommunene, og tilsynserfaringer viser at det skjer svikt på disse områdene.

Hovedstrategi 2: Diagnose til rett tid og tett oppfølging etter diagnose

Denne strategien er sett fra vårt ståsted av stor betydning og må sikres med relevante og gode tiltak. I noen tilsyns-/klagesaker som Helsetilsynet har behandlet, har vi sett at det kan ta langt tid fra fastlege eller andre mottar bekymringsmelding og/eller henvendelse, til det gjøres en utredning og det foreligger en diagnose. I planlagt tilsyn med fastleger er det også avdekket at utredning ofte skjer sent i forløpet. Det var imidlertid få tilsyn på dette området, slik at funnene ikke kan tillegges stor vekt.

Samarbeid mellom hjemmetjenestene og fastleger vurderes som helt sentralt både for diagnostisering og oppfølging etter diagnose i mange tilfeller. Planlagt tilsyn har avdekket at dette samarbeidet i flere kommuner var lite strukturert. Vi mener det kan stilles krav om et mer strukturert samarbeid, og om at kommunen legger til rette for dette. Slik vi vurderer det kan planen være tydeligere her.

Hovedstrategi 4: Pasientforløp med systematisk oppfølging og tilpassede tjenestetilbud

Denne strategien er etter vår oppfatning den viktigste for den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og tar opp i seg flere av de andre strategiene. Ved gjennomgang av pasientdokumentasjon i klage-/tilsynssaker har vi i flere tilfeller sett at det ifølge denne dokumentasjonen mangler systematikk i oppfølgingen. Med manglende systematikk mener vi at det har manglet en konkret plan med målformuleringer og konkrete relevante tiltak, som jevnlig evalueres og revurderes. At dette i større grad kommer på plass i tjenestetilbudet til demente og deres pårørende er avgjørende for en kvalitativ god oppfølging. Jo tidligere i sykdomsforløpet dette skjer, jo mer involvering og deltakelse fra den demente selv. Gjennom planarbeidet vil den demente kunne gi uttrykk for sine ønsker og behov, noe som vil gjøre det lettere å tilpasse tjenestetilbudet etter den dementes ønsker også senere i forløpet.

Et annet avgjørende tiltak for å lykkes i denne strategien, slik vi vurderer det, er at kommunene sikrer en samordnet og helhetlig tjeneste. En oppnevnt koordinator vil kunne ivareta dette.

Om enkelte tiltak – nasjonale faglige retningslinjer

Statens helsetilsyn ser svært positivt på at det er startet et arbeid med å utarbeide en nasjonal faglig retningslinje for utredning og medisinsk behandling av demens, og også faglige retningslinjer for oppfølging av personer med demens og deres pårørende. Funn fra landsomfattende tilsyn er at hjemmetjenester ofte manglet en kjent og innarbeidet praksis på dette området.

Om enkelte tiltak - kompetanse

Videre ser vi svært positivt på at det skal satses på å øke kompetansen om demens og demensoppfølging i tjenestene. Det landsomfattende tilsynet avdekket at kommuner/ledelsen hadde for lite fokus på opplæring og det å sikre nødvendig kompetanse om demens og demensoppfølging. Det bør legges til rette for kompetanseheving ikke bare hos ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, men også for felles opplæring med fastlegene.

Mangler - risikovurdering

Med et mål om at personer med demens skal gis mulighet for å bo i eget hjem lengst mulig, slik det fremgår på side 36 i planen, utfordres tjenesteapparatet til å sikre at

pasientens trygghet og sikkerhet ivaretas. At det gjennomføres grundige risikovurderinger mener vi er nødvendig for å kunne sikre dette. Vi har sett i tilsyns-/klagesaker at slike vurderinger er gjort i for liten grad.

Mangler – vurdering av samtykkekompetanse

Vurdering av samtykkekompetanse og regler for bruk av tvang er gitt liten oppmerksomhet i planen. Vårt inntrykk er at dette regelverket oppleves som komplisert og vanskelig av mange i tjenestene, og at mange helsearbeidere har behov for mer kunnskap og kompetanse på området. Vi leser imidlertid at dette inngår i planarbeidet for å heve kompetansen om demens.

Selv om Statens helsetilsyn har uttalt seg om to av hovedstrategiene i planen ser vi at de andre er av like stor betydning for at personer med demens skal oppleve et meningsfylt og godt liv gjennom sykdomsforløpet. De valgte områdene er etter vår vurdering relevante og ivaretar en helhet.

Med hilsen

Jo Kittelsen etter fullmakt
assisterende direktør

Olaug Nørstrud
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift

Saksbehandler: Olaug Nørstrud, tlf. 21 52 99 22